

ŠTUDIJSKA IN LJUDSKA
KNJIŽNICA
Trg svobode 1
2250 PTUJ

TALUM, d.d., KIDRIČEVO
2325 KIDRIČEVO

KIDRIČEVO
3. V. 99
2325

03100

Aluminij

Časopis družbe Talum, d.d., Kidričevo

april 1999 / šte. 4 / leto XXXV

Imamo cilj in prepričan sem, da bo še kar nekaj praznikov dela, ki jih bomo praznovali.

Kako smo poslovali v letu 1998

Bomo tudi letos tako uspešni ?

Kratek povzetek poslovnega poročila Taluma za leto 1998 je pripravila vodja službe za plan in analize mag. Lidija Hazabent

Leto 1998 bo v zgodovini TALUM-a vsekakor zapisano kot prelomno. Po letih dokazovanja, da smo tehnološko in tržno primerljivi z najboljšimi proizvajalci aluminija v svetu, da pa ne prenesemo za več kot 100 % višje cene za električno energijo od tiste, ki jo plačujejo naši konkurenti, se je končno premaknilo. Spoznanje, da je cena električne energije za velikega porabnika, kot je TALUM, predvsem ekonomska kategorija, je v mnoge glave težko, pa vendarle prodrlo.

Lani se je še enkrat potrdila pravilnost poslovne usmeritve v proizvode z višjo dodano vrednostjo, saj so prihodki od prodaje ob količinsko enaki prodaji kot v letu poprej, v letu 1998 le za 3,3% manjši glede na leto 1997 in to ob 16 % nižji poprečni ceni aluminija na svetovnem trgu, kot je bila v letu 1997. V absolutni vrednosti ustvarjeni prihodki presegajo ustvarjene odhodke, torej nismo poslovali z izgubo. Pozitivno razliko omogočajo izredni prihodki, nastali po izvensodni poravnavi z ELESOM.

V preteklem letu smo v TALUM-u proizvedli **73.803 ton elektroliznega aluminija**. Ustvarjena proizvodnja aluminija je za 1.295 ton ali 2% manjša od planirane na račun zaostanka proizvodnje aluminija v elektrolizi B, zaradi vpliva slabše kakovosti anod, omejevanja električne energije ter spreminjanja kakovosti glinice in podobno na proizvodni proces. V elektrolizi C je bila proizvodnja aluminija v preteklem letu **rekordna**.

V lanskem letu ustvarjena **blagovna proizvodnja** (to so proizvodi, predani v prodajna skladišča) je znašala **80.083 ton** in za planirano količino zaostaja za 11.717 ton. Zaostanek blagovne proizvodnje za planirano je posledica neugodnih tržnih razmer, zaradi katerih kupljenega aluminija v predvidenem obsegu nismo pretapljali v končne proizvode. Sicer pa je bilo potrebno za ustvarjeno blagovno proizvodnjo v preteklem letu v livarnah odliti 85.560 ton livarniških proizvodov. Daleč največji delež ustvarjene blagovne proizvodnje, to je 50 % odpade na gnetne zlitine, odlite v drogeve. Z 21 % sledijo livarske zlitine, nato

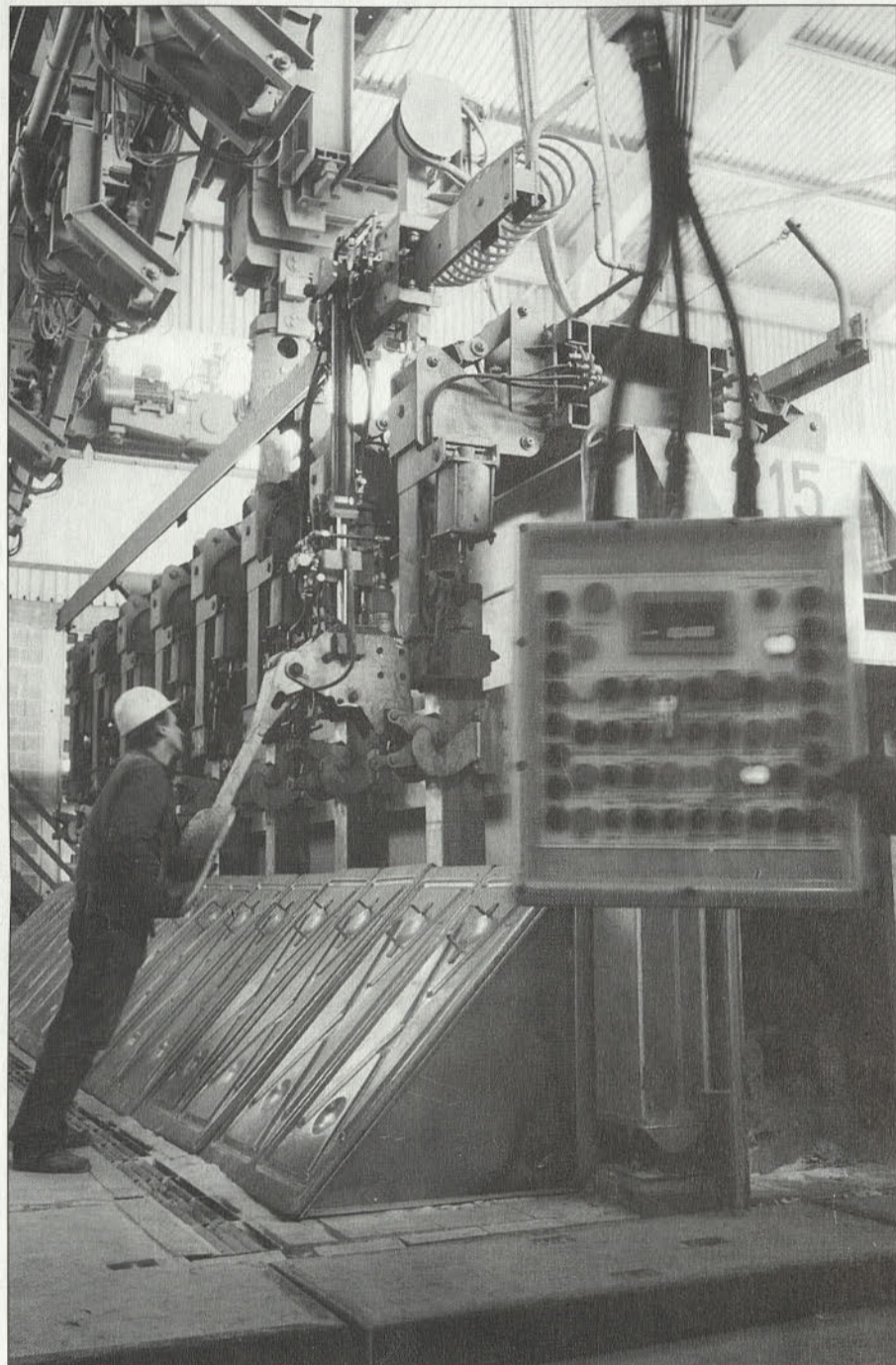
aluminij za gnetenje, odlit v brame (12%), proizvodi predelave – rondice, rondele in izparilci (8%) ter ostalo.

Poprečno število zaposlenih sodelavcev, ki so v preteklem letu ustvarili predstavljene poslovne rezultate, je znašalo 1.001, ob koncu lanskega leta pa nas je bilo v TALUM-u (brez upoštevanja hčera) zaposlenih 981. Novo zaposlovanje je bilo omejeno na zaposlovanje študentov, potrebe po delavcih pa so bile pokrite s prerazporeditvijo že zaposlenih in z zunanjimi izvajalci v okviru sklenjenih pogodb. Lani smo se za svoje delo veliko usposabljali, saj so bila izvedena vsa predpisana izobraževanja. V različne oblike izobraževanja je bilo vključenih 2.667 udeležencev. Zaposleni so bili v povprečju na usposabljanju 21,9 ur.

Število **poškodb pri delu** se je lani glede na leto 1997 bistveno **zmanjšalo**, kar je imelo za posledico manjše število izgubljenih delovnih dni zaradi tega razloga.

V letu 1998 so potekala dela na 23-tih nedokončanih razvojnih oziroma **investicijskih projektih** iz leta 1997 in na 10-tih na novo pričelih v letu 1998. Do konca preteklega

leta jih je bilo zaključenih 19, 24 projektov pa je takšnih, ki se nadaljujejo v letošnjem letu.

Talum med najboljšimi v treh kategorijah

Laskavo priznanje Talumu

V mesecu marcu je bil v Oslu pod okriljem Hydro aluminija organiziran redni sestanek v zvezi s proizvodnjo in prodajo drogov. Iz Taluma sta se sestanka udeležila inženirja Zvone Banko in Matej Ernecl. Namen organizacije tovrstnih sestankov je pregled realizacije v preteklem obdobju in predstavitev novih planov, osnovni cilj pa je izmenjava izkušenj med udeleženci sestanka.

Vtise z zadnjega tehničnega sestanka v organizaciji Hydro Aluminija – področje drogov, je takole strnil vodja delovne enote **Zvone Banko**:

“V letu 1998 je sistem HA realiziral prodajo drogov v količini preko 750.000 ton. Prodajna mreža obsega 5 geografskih področij, Talum pa spada v prodajno področje Italije. Vsaka prodajna mreža ima organiziran tim sodelavcev, zadolženih za kontakte s kupci ter reševanje problemov v zvezi s kakovostjo.

Na področju Italije je bilo prodano okoli 100.000 ton dro-

gov, glavni dobavitelj pa je bil s skoraj 40.000 tonami Talum. Ostali izvori drogov so bili Slovalco (okoli 30.000 ton), Clervaux in v manjšem obsegu Sundal ter Karmoy.

Med timi poteka neke vrste tekmovanje, za lansko leto pa je bilo izvedeno ocenjevanje in razglasitev najboljših dosežkov. Zelo laskavo priznanje je odnesel Talum, ki je dobil priznanje kar v treh kategorijah in sicer:

- Italijanski tim, katerega član je Talum, je bil v sistemu

HA najuspešnejši (odlična promocija pri kupcih)

- Najboljša proizvodna lokacija je bil Talum, ki ni zabeležil nobene reklamacije (skupno število reklamacij v HA je znašalo preko 300, stroški reševanja posamezne reklamacije pa v povprečju 5000 NOK).
- Najuspešnejši posameznik je bil Miran Purg, tehnolog v livarni Talum.”

Izobraževanje

Komunikacija je stekla

Tajnice so naše sodelavke, ki veliko komunicirajo z ostalimi sodelavci in zunanjimi partnerji ter strankami, zato je zelo pomembno, da znajo na pravi način vzpostaviti stik, saj so prav one tiste, ki s svojo komunikacijo ustvarjajo prvi vtis o podjetju.

Delavnica, ki jo je dva dni vodila priznana strokovnjakinja za področje medsebojnega komuniciranja mag. **Tatjana Zidar** (ocenjevalka pri Priznanju RS za poslovno odličnost in pogodbeno sodelavka pri Slovenskem inštitutu za kakovost in meroslovje), je bila namenjena prav temu.

"Tajnice so na takšnih mestih, da so ta znanja zelo pomembna, zato da bodo vedele, kako komunicirati z nadrejenimi, s strankami in zaposlenimi v najširšem smislu."

Na vprašanje, kakšen vtis so naredile naše tajnice, je Tatjana Zidar poveda: "V vašem podjetju je ustvarjalna klima. Zelo skrbite za izobraževanje in to se takoj začuti. Nisem imela občutka, da tajnice sedijo tukaj zato, ker morajo. Lepo so sodelovale. Res pa je, da so zelo tihe. V mestu so ljudje bolj odprti. Pri vas pa rabite nekaj časa, da tujca sprejmete. Toda, ko ga, je to nekaj čudovitega in komunikacija steče. Bila sem zadovoljna."

Marija, Danica, Brigita, Ivanka

So bile teme primerne in zanimive?

Marija (Finance in računovodstvo): Ja, primerne in hkrati zelo zanimive, saj sem si z udeležbo na delavnici pridobila znanje, katerega bom v danih trenutkih in situacijah lahko uporabila na delovnem mestu, prav tako pa tudi v privatnem življenju.

Ivanka (DE Energetika): Teme so bile kar primerne in tudi zanimive.

So zadovoljile vaša pričakovanja?

Marija (Finance in računovodstvo): Ja, so. Moram reči, da sem se velikokrat v življenju znašla v položaju, bodisi na delovnem mestu, prav tako pa tudi v privatnem življenju, ko nikakor nisem mogla razumeti ljudi, njihovih odzivov, njihovega načina dela... Te pomisleke sem si skušala pojasniti s preprosto razlago: ljudje smo različno vzgojeni, izhajamo iz različnega okolja, skratka smo si pač med sabo različni. A sedaj vem, da vsemu temu ni tako. Vsak človek ima štiri življenjske funkcije, zaradi katerih so njegovi odzivi drugačni od odzivov drugih ljudi. In prav ta drugačnost pripomore, da si prevečkrat zagrenimo življenje, ker te različnosti ne prepoznavamo oziroma je ne upoštevamo.

Ivanka (DE Energetika): Pričakujem, da bom na takšnem seminarju slišala kaj zanimivega, predvsem pa uporabnega, da se bom kaj naučila. To se je tudi zgodilo.

Govorili smo o komuniciranju. Bolje poznati to temo pa pride prav tako v službi kot v privatnem življenju.

Kako ste bili zadovoljni s predavateljico?

Marija (Finance in računovodstvo): Kaj naj rečem? Bila je enkratna. Z veseljem sem jo poslušala, morda zato, ker sem jo spoznala že lani v Portorožu, ko sem se udeležila njene sekcije na dnevih strokovnega izpopolnjevanja tajnic. Name je naredila dober vtis.

Ivanka (DE Energetika): Predavateljica je zelo dobro posredovala svoje znanje. Bila je zelo dinamična in zanimiva.

Imate kakšne predloge za izobraževanje tajnic?

Marija (Finance in računovodstvo): Hiter tempo življenja in nenehne spremembe narekujejo vedno večjo potrebo po dodatnem izpopolnjevanju. Tudi v bodoče se naj za tajnice organizirajo takšne ali drugačne oblike, kjer si bomo nabirale nova znanja in moči še za uspešnejše opravljanje nalog.

Ivanka (DE Energetika): Ne. Sem pa zadovoljna, kadar nam v tovarni omogočijo kakšen tak seminar.

Vera Peklar

Varstvo pri delu

Obdobje od I do III 1999

Poškodbe pri delu

Podatki nam kažejo, da se je število poškodb pri delu v primerjavi z lanskim enakim obdobjem ponovno zmanjšalo od 11 poškodb v obdobju I - III/98 na 6 poškodb v enakem obdobju tega leta.

Poškodbe po DE

Elektrolize	1 poškodba
Proizvodnja anod	1 poškodba
Promet	1 poškodba
Livarne	3 poškodbe

V ostalih delovnih enotah in službah v prvem četrtletju 99 ni bilo poškodb pri delu.

Pregled sredstev za delo

V obdobju od I do III/99 je bilo opravljenih 130 pregledov in preizkusov sredstev za delo.

Kar 99 sredstev za delo je pregledala Služba varstva pri delu Taluma na osnovi pooblastila Ministrstva za delo. Enaintrideset naprav je pregledala pooblaščenca organizacija za VPD.

Stanje na področju tehničnega varstva je zadovoljivo. Od skupno 1218 sredstev za delo, ki jih ima SVD v evidenci za periodične preglede in preizkuse, jih 45 (3,7%) ne ustreza predpisom za varno delo.

Poučevanje za varno delo

V prvem četrtletju 1999 je SVD skupaj s strokovnimi delavci iz delovnih enot opravila periodična poučevanja in preizkuse znanja iz varstva pri delu. Udeležili so se ga

delavci iz Vzdrževanja (145), Zagotavljanja Kakovosti (26) in iz Prometa (7).

Ekološki pogoji dela

Osnovni ekološki pogoji so se izboljšali z vzdrževanjem reda in čistoče na delovnih mestih, vendar ponekod še vedno odstopajo od normativnih vrednosti.

Notranji nadzor

V prvem četrtletju 1999 je Služba varstva pri delu poostri-la notranji nadzor nad upoštevanjem predpisanih varnostnih ukrepov in navodil za varno delo.

Iz poročila SVD

Družba pooblaščenka TALUM B, d.d.

Kako daleč smo?

Ker je od objave informacije o družbi pooblaščenki TALUM B, d.d. poteklo že kar nekaj časa, v nadaljevanju na kratko predstavljamo aktivnosti, ki so bile v vmesnem času izvedene na tem področju.

Postopek ustanovitve družbe pooblaščenke je bil zaključen v mesecu septembru prejšnjega leta z vpisom ustanovitve te družbe v sodni register.

Aktivnosti so se nadaljevale v mesecu novembru s pripravami na sklic 1. skupščine družbe, ki je bila izvedena 10. decembra.

Delničarji ustanovitelji so na skupščini odločili, da se osnovni kapital družbe (sestavljajo ga delnice Taluma pridobljene v postopku interne razdelitve) poveča, vplačila pa se bodo opravila z delnicami Taluma vseh ostalih delavcev, ki v fazi ustanovitve še niso bili vključeni.

S sprejemom tega sklepa so bili podani formalni pogoji za začetek in izvedbo postopka vključitve v družbo pooblaščenko za vse delavce, ki so sodelovali v interni razdelitvi. S tem pa bi tudi izpolnili enega od ciljev zaradi katerih je bila družba pooblaščenka ustanovljena t.j. koncentracija vseh delnic iz postopka interne razdelitve.

Povečanje osnovnega kapitala je bilo vpisano v sodni register konec decembra lanskega leta. V mesecu januarju tekočega leta je Slovenska razvojna družba svoj del delnic Taluma, ki so bile rezervirane in uporabljene v postopku interne razdelitve, preknjižila na TALUM B. Tako je družba pooblaščenka od sredine januarja dalje delničar Taluma, s tem pa, enostavno povedano, posredno tudi vsi sedanji in

bivši delavci, ki smo v postopku interne razdelitve vnovčili svoje dele manj izplačanih plač.

Ker se danes delnice več ne izdajajo v papirni obliki, temveč se vodijo elektronsko, smo v februarju zaprosili za vpis oz. vknjižbo delnic družbe pooblaščenke v centralni register, ki se v Sloveniji vodi pri Klirinško depotni družbi v Ljubljani (KDD).

Zahtevani podatki za vključitev v centralni register vrednostnih papirjev so že bili posredovani v Ljubljano in trenutno poteka preverjanje pravilnosti navedenih podatkov (osebni podatki delničarjev priimek, ime, prebivališče).

Takoj po vknjižbi delnic TALUMA B, d.d. v centralni register bomo vse zaposlene o tem obvestili v internih glasilih Taluma, po prejemu izpisa delniške knjige pa je predvideno osebno pismeno obvestilo delničarjem o številu delnic posameznika.

Kaj pa trgovanje?

Še nekaj informacij o možnostih nakupa oz. prodaje delnic družbe pooblaščenke, kar je verjetno najbolj aktualno vprašanje.

Trgovanje s temi delnicami trenutno še ni možno. Delničarji bomo morali predhodno določiti postopek in pogoje trgovanja (oblikovanje cene, dajanje in zbiranje pobud za prodajo oz. Povpraševanja po nakupu, sklepanje poslov). Zato bo pripravljen predlog Pravil trgovanja, ki ga bomo delničarji družbe pooblaščenke, po predhodni razpravi, sprejeli na skupščini družbe. Po predvidevanjih

bi skupščino izvedli v jesenskih mesecih in, če se se bomo delničarji uskladili glede vsebine in sprejeli Pravila trgovanja, bi trgovanje lahko steklo v začetku naslednjega leta. Glede trgovanja pa je potrebno spomniti na določilo statuta družbe, da je prodaja oz. nakup delnic za obdobje 5 let omejeno samo na udeležence interne razdelitve (samo delničarji).

Kaj pa je to, kar smo nekateri v teh dneh prejeli po pošti?

Za konec še pojasnilo glede obvestil, ki smo jih v zadnjih dneh prejeli od Ministrstva za ekonomske odnose in razvoj. Obvestila so po vsebini samo izpisi stanja na certifikatskih računih državljanov Slovenije (podobno kot so izpiski stanja tekočega računa, ki jih izdaja banka) iz obvestila je razvidno stanje ob odprtju računa (vrednost certifikata, morebitne zadolžnice podjetja, drugo) in porabo posamezne vrste certifikata naložbe državljanov certifikatov v posamezna podjetja ali investicijske družbe, porabo morebitnih zadolžnic podjetja. Tako je konkretno za zadolžnice Taluma (to so potrdila o manj izplačanih plačah) iz obvestila razvidno, kdaj so bili zneski manj izplačanih plač naknjiženi na račun posameznika, vrednost, znesek, ki je bil v postopku interne razdelitve vnovčen in kdaj je bil ta znesek vnovčen.

Pravna služba

Aktivna rekreacija

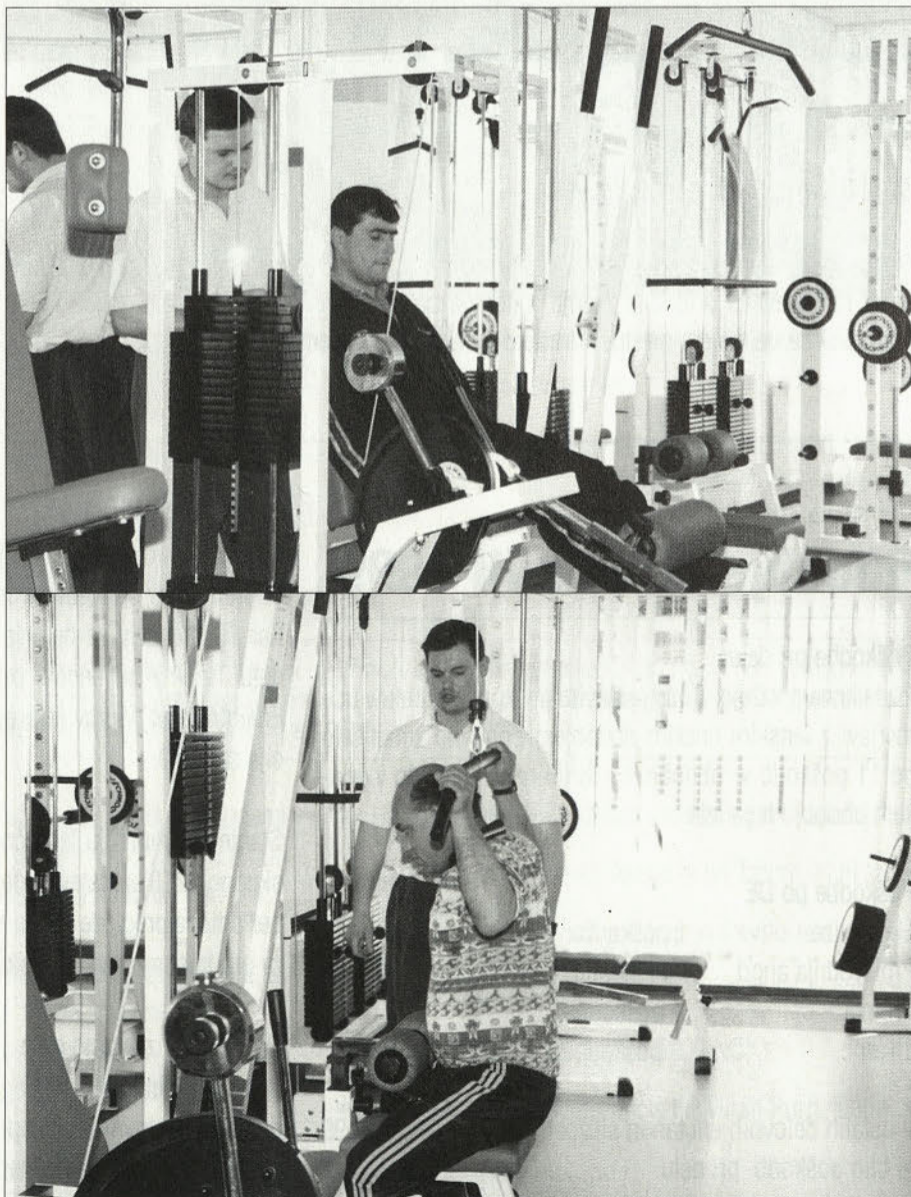
Za zdravje in boljše počutje

Včasih so naši sodelavci, zaposleni na beneficiranih delih, odhajali na aktivno rekreacijo v Crikvenico in Poreč. Že nekaj let nazaj pa si obnavljajo moči v Termah na Ptuj. Tam so posebej zanje pripravili program, ki ga vodijo fizioterapevti in usposobljeni vaditelji za fitness.

Rekreacija traja pet dni. Dan se začne s skupinskim razgibavanjem v telovadnici – suha gimnastika in fitness orodja, sledi skupinska medicinska hidrogimnastika v bazenu. Nato si lahko privoščijo individualno plavanje v bazenu ter finsko savno in turško kopel. Za razgibavanje v naravi in tek imajo na voljo uro časa in nekaj pred dvanajsto se zberejo ob malici, ki jim po vsem razgibavanju presneto tekne.

Obiskala sem jih drugi dan rekreacije, ko so nekateri še čutili utrujenost po zahtevnih vajah. Bili so razpoloženi in dobre volje, na vajah pa vztrajni in dosledni. Le za resne izjave niso bili pripravljani, zato jih bom raje obiskala na delovnem mestu. Tokrat naj govorijo fotografije.

Vera Peklar

Pogovor s predsednikom Uprave Taluma mag. Danilom Toplekom

Imamo cilje

V vseh poročilih o poslovanju 1998 piše, da je bilo to prelomno leto. Ga tudi vi tako označujete?

Danilo Toplek: Lani se je končalo obdobje nerešenih problemov prejšnjih let: neplačevanje polnih računov za električno energijo, nenehne izgube v poslovanju in posledično tudi nenehno zmanjševanje trajnega kapitala Taluma. Leto 1998 dejansko pomeni leto finančne sanacije Taluma. Poslovni rezultati in bilance že kažejo podobo normalnega podjetja.

Še vedno ni dorečeno lastništvo Taluma. Je to za Talum moteče in neugodno?

Danilo Toplek: Lastništvo Taluma je dorečeno, vendar nikjer ne piše, da je to dokončno in trajno. Osemdeset odstotkov je v rokah Eles, ostalo si delijo Slovenska razvojna družba in delavci ter pokojninski sklad na osnovi premalo izplačanih plač v letu 1992 in 1993.

Predvidevamo, da bo prišlo do sprememb. Lastnik in mi si prizadevamo, da bi v prihodnjem obdobju našli trajnega strateškega partnerja, ki ima vidno vlogo v aluminijški industriji in bo pravi partner za Talum.

Potencialnih kandidatov je več. Postopki so dolgotrajni, saj je potrebno na obeh straneh preveriti mnogo podatkov in pogojev. Hkrati pa ne smemo pozabiti, da vsako obdobje ni primerno za takšne transakcije. V tem trenutku aluminijški industriji ne cvetijo ravno rože in vsako podjetje se izogiba novim investicijam. Nakup podjetja pa je investicija.

Napovedujejo, da bo cena aluminija še padla. Kako bomo preživeli?

Danilo Toplek: Padanje cene aluminija ni izjema, tudi cene ostalih surovin padajo. To je pojav, s katerim smo se že večkrat soočili in se naučili z njim živeti. Iz leta v leto smo celo manj ranljivi. V zadnjih letih smo krepko spremenili svoj proizvodni program. Izdelki, ki danes prihajajo iz Taluma imajo mnogo večjo dodano vrednost in mnogo večjo premijo. Te premije pa niso pod popolnoma enakim cenovnim udarom kot cene primarnega aluminija. To nam pomaga, da smo manj ranljivi za hitre, velike in včasih tudi dolgo trajajoče padce cene aluminija.

Ko smo pred devetimi leti (kljub dobrim proizvodnim rezultatom) zabredli v težave, ste dejali, da vidite izhod v manjših proizvodnih enotah. Tudi zdaj se govori o združevanju nekaterih dejavnosti, zamenjavah in zmanjševanju delavcev.

Danilo Toplek: Manjše proizvodne enote so imele smisel tam, kjer ne gre za vertikalno povezavo, zato smo izločili vse dejavnosti, ki bi jim lahko rekli stranske, kar pa ne pomeni, da niso potrebne. Ločili smo jih kot samostojne pravne subjekte, da bi bili odnosi čistejši in jasnejša podoba vodenja ter upravljanja družb, kar je bilo prej skrito v velikem konglomeratu. Ta proces

še ni končan. Še bo prišlo do sprememb. Ni nujno, da vse, kar je danes sestavni del Taluma, ostane tudi jutri. Ne vemo, ali bodo vsi deli Taluma po spremenjenem lastništvu še ostali v Talumu, zato jih je potrebno narediti čimbolj samostojne.

V tem času spreminjamo delovno enoto Predelava aluminija. Ločili smo proizvodnjo rondelic in izparilcev. Rondelicam bomo priključili litje ozkega traku, ki izključno dela za to linijo. Gre za dva popolnoma različna proizvoda s popolnoma različnimi tehnologijami, različnim organizacijskim pristopom in seveda z različnimi razmerami na trgu. Menimo, da bo obvladljivost vsake od teh proizvodov ločeno mnogo večja.

Večkrat ste poudarili "produktivnost je proizvodnja deljena s številom delavcev". Zdj nas je veliko manj. Je toliko večja produktivnost?

Danilo Toplek: Produktivnost se je v Talumu dvignila, vendar ne samo zaradi tega, ker nas je manj, ampak tudi na osnovi nenehnih vlaganj v proizvodne naprave in obrate. Delamo z zmogljivjšimi stroji, ki rabijo vedno manj živega dela. Večja produktivnost je rezultat obeh dejavnikov (manjše število ljudi in zmogljivjše naprave) in na nekaterih področjih se že lahko primerjamo z našimi konkurenti.

Ko smo pred leti uvedli nagrajevanje po delu, ste rekli, da je ocenjevanje eden od ukrepov za izboljšanje kvalitete dela. Kaj pravi danes? Kako bo s stimulacijo v prihodnje?

Danilo Toplek: Nagrajevanje skozi ocenjevanje, ki smo ga uvedli, je gotovo prava pot za motiviranje. Nekateri so temu oporekali, češ da gre za zelo subjektivno metodo. Tem dvomljivcem sem vedno odgovarjal, da je še bolj subjektivno to, če trdimo, da vsi enako prispevamo, da se vsi enako obnašamo, imamo enak odnos do dela in da so rezultati dela enaki. Ni res. V vsaki skupini so bolj in manj zavzeti delavci, ki dosegajo boljše in slabše rezultate. Ocenjevanje in nagrajevanje po delu je gotovo prava pot, da tiste, ki več prispevajo in boljše delajo, pravilno nagradimo. Stimulacija ostaja in upam, da jo bomo lahko večkrat izplačali kot v preteklosti (zaradi znanih razmer, ki nam niso dovoljevala izplačila).

Pred kratkim ste v izjavi za časnik Večer govorili o sežigalnici. Kaj lahko rečete za Aluminij? Kaj pomeni sežigalnica za Talum? Kakšno je vaše osebno mnenje o projektu?

Danilo Toplek: Raje kot sežigalnica rečem termična obdelava komunalnih odpadkov. Gre za termično predelovanje komunalnih odpadkov, izključno iz gospodinjstev in trgovine, ne pa tudi za odpadke iz industrije ali celo nevarne odpadke.

To je objekt, ki lahko pomeni veliko spodbudo nadaljnjemu razvoju industrije tukaj v Kidričevem, ne samo v Talumu. Hkrati pa pomeni rešitev problema z odpadki za celo severovzhodno Slovenijo. Sledimo preizkušenim receptom tistih, ki so predno-

sti te tehnologije spoznali davno pred nami. V Švici vse komunalne odpadke zajamejo in predelajo v sežigalnicah. Termična izraba odpadkov je metoda, ki je v smernicah evropske skupnosti tretirana enako kot snovna izraba.

V konkurenci z mnogimi drugimi inženirskimi firmami je bil Talum izbran za izdelovalca študije o primernosti takega načina obdelave komunalnih odpadkov za Slovenijo. Do polovice ga financira Ministrstvo za okolje, drugo polovico pa konzorcij 73 občin SV Slovenije. Izdelujejo ga strokovnjaki Taluma z nekaterimi zunanjimi sodelavci, tudi iz tujine. Rok za končanje naloge je konec meseca julija.

Cilj je samo eden: uporaba v svetu, Evropi in bližnji okolici znanih tehnologij, katerih rezultati so že leta znani in spremljani.

Nekateri naši sodelavci so si ogledali nekaj takih objektov v tujini, npr na Dunaju, kjer stoji sežigalnica sredi mesta, le kakšnih 300 metrov oddaljena od centralne bolnišnice. Če ne bi bila tehnološko in ekološko povsem primeren objekt, je gotovo ne bi bilo tam.

V Talumu se že pripravljamo za pridobitev certifikata ISO 14000, ki govori prav o varovanju okolja. Torej se nam sežigalnica ni treba bati.

Danilo Toplek: Ta obje lahko le pripomore k temu, da bomo kot družba enostavno rekli: zaslužimo si tudi certifikat o primernosti ravnanja z okoljem. Poglejmo malo okoli, kje vse končajo odpadki. Koliko jih je samo ob naših gozdnih poteh...

Včasih smo ob prvem maju slavili delovne zmage. Tega že dolgo ne počnemo več. Kaj bi ob prazniku (ta vendar ostaja) izpostavili vi? Česa bi se v Talumu vendarle lahko veselili?

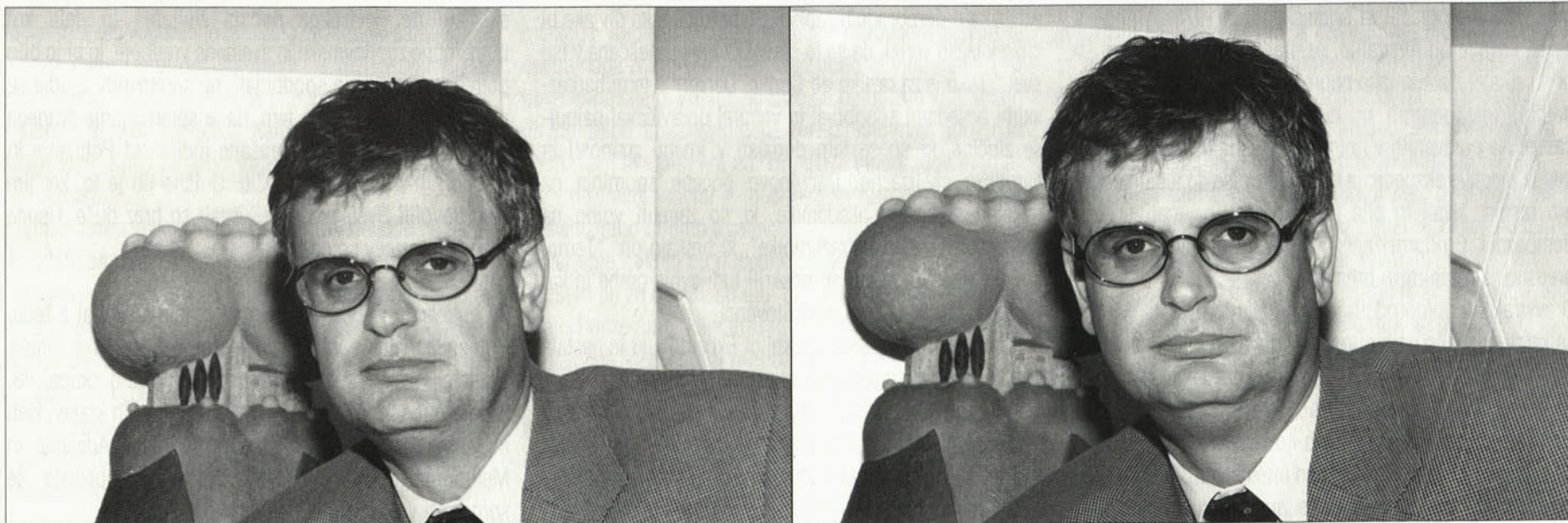
Danilo Toplek: Praznik dela bo ostal, o tem sem prepričan. Zlasti pri marsikaterem od nas, ki se ne pustimo sprevačati dnevnih politiki in si od nje ukazovati, kaj je praznik in kaj ni.

Menim, da smo v Talumu lahko na marsikaj ponosni, imamo se česa veseliti. Ne le tega, da smo preživeli kot podjetje, ampak smo v tem času celo povečali in modernizirali proizvodnjo. Lahko se veselimo predvsem tega, da nam je popolnoma jasno, kaj bi radi dosegli tudi v bodoče. Imamo cilj in prepričan sem, da bo še kar nekaj praznikov dela, ki jih bomo praznovali..

Še vedno verjamete v aluminij kot kovino prihodnosti?

Danilo Toplek: To vprašanje je skoraj odveč. Teško bi delal nekaj, v kar ne bi verjel! Aluminij ni le kovina sedanosti, ampak tudi kovina prihodnosti. To je dejstvo, ne le moje osebno prepričanje! Vse analize in vse napovedi kažejo, da je pred aluminijem še svetla bodočnost.

Vera Peklar

Terra Australis Incognita

Nekaj najlepšega, kar sem kdaj prebral je stara tibetanska legenda, ki pravi, da je svet nastal, ko je zapihal nežen in tih veter. Nobene eksplozije ni bilo, nobene besede, nobenega božjega duha. Kajti ta tih in nežen veter je dih novorojenčka. Z vsakim potovanjem v nove kraje, pa če je to bližnja okolica ali daljna Avstralija, mi ta misel postaja bolj stvarna.

Že dolgo obljubljam naši urednici reportažo o popotovanju po Avstraliji, ki sem jo obiskal letos sredi januarja. Nocoj sem dežurni v tovarni in končno začnem ta zapis. Je ponedeljek, 12. aprila, bliža se polnoč. Poslušam radio in v poročilih so pravkar objavili izjavo Madeleine Aldbright, ki je pohvalila dosedanja akcije ameriških in evropskih bombnikov pri bombardiranju ZR Jugoslavije. Poročajo, da so bombe danes zadele vlak s civilnimi potniki namesto mostu, da je še nekaj tisoč beguncev prišlo iz Kosova, da so blizu nekega obmejnega prehoda v Makedoniji našli zmrznjeno petletno deklico in njeno mamo, da so v kamionih namesto pošiljk za pomoč beguncem našli orožje itd. Zavrtijo "malo nočno muziko". Toda skorajda jo preglasijo avioni, in zdi se mi, da letijo nad Talumom. Tudi mene so zmotili, zato ta potopis ne bo zabaven kot sem načrtoval. Spet se bo zgodilo tisto, kar je že zdavnaj o vojnah ugotovil nobelovec Ivo Andrić: "Nema poraza ni pobjeda nego uvijek i svuda kod poraženih jednako kao i kod pobjednika, napačen i ponižen čovjek". Kaj imajo dogodki na Balkanu opraviti z Avstralijo? V zadnjem času se mnogo govori o Nostramosovi prerokbi o uničenju sveta, o tretji svetovni vojni itd. Po teh napovedih naj predvidene katastrofe ne bi zajele Avstralije, kot da bi bila pozabljena in tako edina preživela. Poleg tega so me dogodki iz naše okolice spomnili na avstralske domorodce - Aborigine, katerih usoda je izredno zanimiva in poučna in govori o tem, da tudi Avstralci niso nedolžni!

Avstralija je bila zares dolgo neznana, šele v 16. stoletju so verjeli, da na jugu zemlje mora ležati mitološka južna dežela, *Terra Australis Incognita*, ki naj bi uravnotežila Evropo in Azijo. Mnogi pomorščaki in pirati

so od takrat odkrivali dele avstralske obale, ne da bi natančneje določili njene razsežnosti. Šele, ko je britanska vlada pod poveljstvom poročnika (kasneje kapitana) Jamesa Cooka tja poslala ekspedicijo, je 19. aprila 1770 prišlo do odkritja Južne dežele - Avstralije, ki so jo na osnovi tega proglasili za britansko. Leta 1778 so Angleži začeli naseljevati Avstralijo, najprej z zaporniki, potem so prišli iskanci zlata in tako naprej. James Cook je bil eden najbolj inteligentnih in humanih raziskovalcev vseh časov. Na potovanjih v notranjost Avstralije so znanstveniki iz njegove ekspedicije napravili opise do tedaj neznanih rastlin, živali in ptic ter poskušali navezati stike z domorodci. Prodorni zapisi njegovih potovanj še danes predstavljajo zanimivo branje.

O avstralskih domorodcih je Cook takrat zapisal: "Morda se kateremu zdijo najbolj revni ljudje na zemlji, vendar so bolj srečni kot mi Evropejci...Žive v miru, ki ga ne vznemirja neenakost življenjskih razmer. Videti je, da stvarem, ki smo jim jih dali, ne pripisujejo nobene vrednosti, niti jih ne bi zamenjali z ničemer, kar so imeli sami..." Žal, ta plemenitost Cooka in spoštovanje značilnosti drugih ljudi,

domorodcem ni kaj dosti pomagala. Poznejši kolonizatorji so jih postopoma pregnali, zasedli boljšo zemljo in uveljavili svoje zakone.

Pozneje so se Jamesu Cooku oddolžili tako, da so iz Anglije prenesli njegovo rojstno hišo in jo postavili v prekrasen Fitzroy park blizu zgradbe parlamenta v Melbourneu. Ob obisku te hišice sem pričakoval, da bom našel zgoraj zapisano Cookovo sporočilo o domorodcih. Pa ga žal ni bilo. Na veliki karti sveta so označeni vsi Cookovi občudovanja vredni podvigi, toda sporočila, ki bi vplivala na vest in zavest današnjih Avstralcev ni. Nič čudnega sem si mislil, kajti generacije Evropejcev in Avstralcev so vzgojene tako, da na druge rase gledajo zviška, kaj šele na staroselce, ki so za njih bili in ostali divjaki.

Spomnimo se znanih primerov španskih konkvistadorjev,

kakor zmajeva sapa ogenj, ki prinaša energijo, ostane." Nič boljše se ni godilo afriškim črncem, ki so jih za nameček še prodajali kot sužnje belim gospodom v Ameriko. Pred kratkim sem na literarnem večeru pisateljice Sonje Porle, ki je raziskovala in prepotovala večji del Afrike, zvedel marsikatero podrobnost. Med ostalim je rekla, da je bila srečna ker ja Slovenija premajhna, da bi kolonizirala tujo državo. Afričani so namreč najbolj pomnili tiste države, ki so tam počele različna grozodejstva. Zanimivo pa je, da so manjše evropske države, Belgija in Nizozemska uporabljale dosti hujše kaznovalne metode kot so to počeli Francozi, Angleži ali Nemci. Iz tega vidika Porletova ne vidi za nas nič dobrega v Združeni Evropi, kajti s tem bi postali soodgovorni za vsa njihova početja. Zadnje čase, ko je nogomet postal tako popularen, afričani poznajo tudi druge države, npr. "Suker Kroješn." Porletova stavi na Afriko, in pravi, da je to kontinent naše prihodnosti. Za njo je logično, da se bo človek tam, kjer je prvič shodil po človeško, tudi prvič zravnal v zares pokončno držo ter priznal svojo nepomembnost.

Vrnimo se k domorodcem Aboriginom, ki so doživeli najhujšo usodo zato, ker so bili miroljubni. Najmočnejše "orožje" so jim bili bumerangi. Od približno 300.000 domorodcev iz leta 1788, je po popisu leta 1961 ostalo le še 40.081. V tem času je število novih Avstralcev naraslo od nič na okrog 20 milijonov. Ta podatek nam pove vse! Aborigini v svoj svet niso vključevali le moških in žensk, marveč tudi rastline in živali, svete predmete in kraje. Nasploh je bila popolna odvisnost od narave temeljni princip njihovega življenja. In kaj danes hoče vesoljni svet? Prav to, kar so Aborigini imeli in je nepovratno uničeno z njimi vred. Treba

je povedati, da so v zadnjih desetletjih napredne vlade Avstralije z zdravstvenimi, izobraževalnimi in zaposlitvenimi ukrepi skušale domorodce vključiti in jih postopoma asimilirati v družbo.

Šele v zadnjem času so se pojavili zagovorniki aborignske kulture, izvirnega načina življenja in dela kot pomembne zgodovinske in svetovne vrednote, ki bi jo bilo potrebno ohraniti in spodbujati, ne spremeniti. Ljudje se ne moremo sprijazniti s tem, da je spreminjanje drugega človeka vedno nasilje. Vprašajte Indijance! Pobijanje in alkohol jih nista mogla uničiti. Uničilo jih je to, ker jim niso dovolili živeti po svoje. Ostali so brez duše. Usode vseh staroselcev so podobne!

Za potovanje v Avstralijo sva se odločila skupaj z ženo. Pritegnila naju je zanimiva ponudba Slovenske vinske akademije - Veritas. Iz Slovenije nas je bilo skupaj 48. Program je vseboval predvsem obisk vinskih krajev, kleti in vinogradov v okolici obmorskih krajev Adelaide in Melbournea, ter ogled Sydneya. Midva sva obiskala še sorodnike v Melbourneu.

Vinogradi in evkaliptusi

ki so v imenu katolištva po odkritju Amerike z lahkoto pomorili mnogo ameriških ljudstev. Vojaki so vedno dobili potuho od zgoraj. Tudi eden najbolj znamenitih znanstvenikov, britanski naravoslovec Charles Darwin je v prvi polovici devetnajstega stoletja, ko je prispel v Južno Ameriko o domorodcih zapisal: "Opazujoč take divjake bi človek težko verjel, da so to človeška bitja umeščena v isti svet." Tako je za razliko od Cooka, Darwin s temi barbarškimi besedami spodbujal in vnaprej opravičeval najhujše zločine, ki so se tam dogajali v imenu znanosti in evropske civilizacije. Darwinovo početje spominja na nekatere današnje akademike, ki so zanetili vojno na Balkanu, ali na naše "razumnike", ki brskajo po "Temni strani meseca," kamor so poskrili tudi svoje grehe in kar naprej netijo sovraštvo med Slovenci.

Naš znanec, Marko Modic v knjigi Excentrix, ki je nastala 1993 leta ob njegovem popotovanju po Južni Ameriki, z besedo in sliko skuša obuditi sporočilo teh davnih kultur ter opozoriti na sodobne inkvizitorje, ki bi še vedno vsiljevali svojo vero in kulturo. Zapomnimo si stavek iz te knjige: "Tudi Inkovska civilizacija je morda izbrisana, toda

Leteli smo skoraj 21 ur. Dvanajst do Kuala Lumpurja, Malezija, kjer smo imeli daljši postanek in devet ur do Adelaide. Že v letalu smo doživeli prvi "čudež", kajti ko se je po našem času bližala polnoč smo na 10.000 metrov višine pred pristankom v Maleziji namesto trde teme dočakali sončni vzhod. Namesto zime cvetoče poletje. Ure smo morali premakniti na 6.30 zjutraj. Ker smo leteli proti vzhodu, smo za pol dneva skrajšali čas in nič spali. Za manjši čudež lahko štejem prijaznost in lepoto stewardes v letalu malezijske potovalne agencije. Z Zlatkom Špoljarjem, ki se je tudi udeležil potovanja, sva jih radovedno ogledovala, zaradi njih spila kakšen kozarček več in poslušala zbadljive komentarje najinih žena. Ne omeniti novega kualalumpurskega letališča bi bil greh, kajti takega prostranstva, urejenosti, ter prijaznosti uslužbenk in trgovcev ne srečaš pogosto.

Nad Avstralijo smo večinoma leteli podnevi in, ker je bilo jasno, smo lahko uživali v opazovanju puščave. Kot na dlani smo imeli pod sabo tisto, na karti Avstralije rjavo rumeno obarvano prostranstvo, kjer ni mest, ne rek, ne cest in ne življenja. Ob tem sem se spomnil na pred kratkim prebrano knjigo o aboriginskem plemenu, ki se je, zato ker se ni moglo sprijazniti z vsiljenim življenjem v civilizaciji, zavestno odločilo oditi v puščavo in umreti do zadnjega. Pod vtisom te neverjetne in resnične zgodbe sem z večjo radovednostjo fotografiral in opazoval vse podrobnosti puščave.

Ko smo končno stopili na avstralska tla v mestu Adelaide nas je dočakalo poletno januarsko sonce. Rekli so, da je 36 stopinj v senci. Pričakali sta nas dve prijazni vodički. Takoj se opazi, da gre za drugačne ljudi kot v Maleziji, njihova prijaznost je direktna, sproščena, brez distance. Imaš občutek, da se že dolgo poznaš z vsemi temi ljudi, da nisi le gost in da bi lahko živel tukaj. Govorijo s celim telesom, pa še to zelo glasno. Oblačijo se skrajno enostavno, kot da jih moda sploh ne zanima. Zvečer, ko se neha delovni dan pa je podoba drugačna. Naši vodički sta bili tako urejeni, da smo jih komaj spoznali. Pozneje smo spoznali še druge značilnosti avstralcev, ki govorijo o svoji težki življenjski poti. Danes so zelo bogati, toda zato so nekoč morali trdo garati, krčiti gozdove in se boriti z naravo. To jih je naučilo, da so racionalni, varčni in znajo ljubiti naravo.

Po mestu smo se vozili s starim avtobusom, ki me je spominjal na gimnazijske dni. To ne pomeni, da nimajo supermodernih, toda, dokler je staro varno, ga bodo uporabljali. Na plažo smo se peljali s prastarim vlakom z lesenimi vagoni. Postavljen je bil na enih tirnicah in vozil le v eno smer. V teh vagonih je bilo zelo veselo, še šaljivo reklamo so imeli: "Če prideš s konjem, je vožnja zastoj, za konja namreč." Kasneje smo na poti v notranost prespali v kampu, ki je bil narejen iz starih vagonov z železniško postajo vred. Kako zabavno vzdušje smo tam ustvarili, je težko opisati.

Ko smo s tistim vlakcem prišli iz centra Adelaide na pacifiško plažo se mi je zdela proti Jadranu neprijazna, toda to je samo na prvi pogled kajti, moraš se zavedati, da je Avstralija prostrana, da so tukaj veliki valovi, nepregledne peščene plaže, velika morja in v njih velike in nevarne ribe. Zato je primerjava neumestna! Poseben užitek je bil hoditi po pesku, finem kot moka, ki so ga po vsaki stopinji za nami morski valovi zgladili, se povlekli vase in to neutrudno ponavljali iz minute v minuto. Za prvo večerjo

smo jedli meso kenguruja, ki je podobno govedini (spet primerjava), pa vendar je nekaj posebnega. Vsi smo bili precej utrujeni, ne samo zaradi zaspanosti, ampak tudi zaradi spremembe biološkega ritma. Dan je postal noč in noč dan. Kljub temu smo prvo noč slabo spali, razburjenje, klima ...

Drugi dan smo odpotovali proti vinskim krajem. Imenujejo jih doline, in sicer dolina Clare, Barossa, McLaren, Peninsula in Yarra. Prvi stik z avstralsko pokrajino me je vznemirjal. Z očmi in kamero sem iskal evkaliptuse, žitna polja, črede ovac in govedi, kenguruje... Vse, razen dreves, je bilo rumeno od suše in sonca. Pravkar so končali žetev. Velike skupine ovac in krav so leno pasle izsušeno travo, ljudi pa ni bilo videti daleč naokoli. Tudi hlevov za živino ne rabijo, ker zime niso pretirano hladne. Vsakih nekaj kilometrov so posebna zbirališča vode za napajanje živali. Kje so vinogradi sem se spraševal po nekajurni avtobusni vožnji? Kako lahko trta raste v takšni suhoti? Takoj nam je bilo jasno, da v Avstraliji dvesto, tristo in več kilometrov sploh ni nobena razdalja.

Ko smo jih zagledali, zelene in polne življenja, smo se počutili kot doma. Ne vem, zakaj sem začutil, da tam ni pravo mesto zanje in nas kličejo in čakajo, da jih odpeljemo nazaj. Pred prihodom evropejcev tam ni bilo vinogra-

Klet po avstralsko

dov, začeli so jih saditi Nemci, Italijani in drugi pred sto in več leti. Ko smo se peljali in sprehajali skozi nepregledne vrste bolj ali manj urejenih trsov smo spoznali, da to ni šala, ampak pravo grozdje in pravo vino. Še več, vsak trs ima svojo pipico za namakanje skozi katero cele noči kaplja voda prepotrebna za življenje. Zato je pri sajenju mladega vinograda nujno napeljati cevovodni sistem iz centralnega zbirališča vode. Med potjo in vinogradom so povsod posajene vrtnice, ki tako še polepšajo kraj. Imajo jih tudi za privabljanje mrčesa. Na splošno manj gnojijo in dosti manj škropijo kot mi. Obdelava vinogradov in trgatv v neznosni vročini je mučno delo, zato imajo nekateri mehanizirano strojno trgatv.

Kletarjenje in kleti so posebno poglavje. Avstralci, takšni kot sem jih že opisal, so tudi to poenostavili in racionalizirali. Podzemnih, klimatiziranih, zgodovinskih in ne vem še kakšnih kleti kot jih mi poznamo, tam ni. Nekatere so podobne malo boljšim barakam ali industrijskim halam, toda v njih je tisoč do nekaj deset tisoč lesenih sodov. Gre za standardizirane 220 litrske sode, v katerih dozoreva rdeče barik vino. Predhodna priprava vina je v modernih

cisternah, večinoma na odprtem tako, da je od daleč videti kot kakšna tovarna. Izjema so bili nekatere kleti, kjer so se lastniki posebej potrudili in ohranili arhitekturo in običaje svojih domačih (Nemčija) krajev. Kvaliteta vina pa je zgodba zase. To so predvsem rdeča vina, ki smo jih občudovali in v njih uživali. Belih je manj in po oceni naših enologov zaostajajo za našimi. Vina so izjemno aromatična zaradi vpliva tal in klime. Zaradi preobilnega sonca imajo 13, 14 in več odstotkov alkohola. Na različne opise vin ali obliko embalaže ne polagajo veliko pozornosti. Glavno merilo je okus vina, kako ti je všeč. Cena vina je v vinarijah znašala povprečno 20 do 40 mark, boljša okrog 70 mark za buteljko. Preizkusili smo tudi rdeče vino za 450 mark in ugotovili, da je vredno tega denarja. V trgovinah smo videli vina v tetrapaku, kot pri nas mleko, po nekaj mark za liter.

V času bivanja v vinorodnih krajih smo obiskali 25 vinogradov in kleti ter preizkušali nešteto vrst vin. Ves čas smo potovali iz kraja v kraj in prespali v hišah domačinov, kar je dodatno popestrilo naše bivanje. O tem bi se dale pisati zgodbe in zgodbe, ki se na podobnih potovanjih dogajajo. Vsak od nas jih nosi v sebi in to je največ vredno.

Druga podoba Avstralije je mesto Melbourne. Sestoji se iz strogega centra - City in predmestja. Takšnega predmestja verjetno ni drugje; je izredno urejeno, v njem so lične manjše hiše in parki. V njem živi okrog pet milijonov ljudi, v centru so samo uradi in trgovine, zato so ponoči zgradbe skoraj prazne. Če imaš malo več kondicije si center lahko ogledaš tudi peš. Zgradbe so izredno elegantne, različnih barv, visoke, da te kmalu zaboli vrat. Najbolj nam bodo v spominu ostali ljudje. Malokje srečas toliko različnih ras.. Spet nas je navdušila njihova odprtost. Ko sem proti komu usmeril kamero, so bili veseli, pomahali in še rekli bi kaj. Slišali smo in videli, da v cerkev hodijo kot v kino. Ob osmih je maša naprimer v poljskem jeziku, ob devetih, v italijanskem, zatem nemškem, slovenskem itd. Lastno cerkev imajo le kakšne sekte in seveda narodi nekdanje Jugoslavije, tam kjer jih živi več skupaj. Vsekakor je hvale vredno, da avstralska zakon-

odaja spoštuje različnosti ver. Od večjih stvari sva si ogledala Cookovo hišo, nekaj cerkva, znano igralniško hišo in živalski vrt. Z ženo sva imela srečo, da sva našla trgovino, v kateri so prodajali izdelke domorodcev in jim tako vsaj nekoliko pomagala. Srečali pa jih nismo nikjer.

Po nekajdnevem obisku sorodnikov sva se na letališču pridružila naši skupini. Pred nami je bil spet dolg polet nazaj. V letalu sem bral časopis Herald Sun od 26. januarja. Ta dan so proslavljali Australia Day, njihov nacionalni praznik, ki obuja začetek britanskega priseljevanja leta 1788. Pisalo je, da so na ta praznik Aborigini v šoturu, ki so ga simbolično postavili, kot svoj parlament, na dvorišču avstralskega parlamenta zahtevali suverenost in pravico domorodcev do naroda. Kako majhen je svet, povsod isti problemi!? Aborigine zaenkrat podpirajo le dobrodelnice organizacije, redki kulturniki in izobraženci in verjetno večina revežev po svetu. Boljše tako, kajti, če jih bo podpirala ga. Madeleine s svojim Natom, bodo zanesljivo izgubili še to, kar imajo.

Ustvarjanje je brezmejno zadovoljstvo

V Orešju sem bila na obisku ob koncu pustnega časa, ko je pihal še ledeno mrzel veter. Zdaj je sonce že gotovo odprlo številne cvetove in grmičke skrbno urejenega vrta pri Blaževih, kjer so bo skozi vse leto spreminjala cvečota podoba. Moj sogovornik pa bo ostal tak kot je in nič se ne bo spremenil, ne čez leto, ne dve... Zgovoren gospod, ki naravnost pove, kar misli, ki zna uživati v pokoju in mu ni nerodno reči "Srečen sem", ali pa "Sem ambiciozen in domišljav in tak bom ostal." Aleksander Blaž, ki mu vsi, tudi žena, pravijo Janez.

Kurentov ni več. Pregnani so zimo in se poslovili. Čez noč. Pavijo, da pridejo iz zemlje in se tja tudi vrnejo. Tega sicer še nihče ni videl, a bo že držalo, če si tako pripovedujemo iz roda v rod.

Pri Blaževih pa je drugače. Tam so kurenti doma. Kdo ve, zakaj? Morda zato, ker jim je mojster Janez namenil poseben prostor, kjer nastajajo. Tam je vse, kar potrebuje. Pred velikim oknom od koder je lep razgled na negovano travo, bršljan, ki prerašča kamnito steno, na smreke in macesen, pa ptičke v hiški na stari brezi... Ali preprosto samo zaradi gospoda Janeza, ki jih ima rad, kakor da dela z živimi bitji. "Pazim, da se nobenu ne zamerim". Res zanimivo, kako previden je pri robčkih. Malokateremu jih obesi pet. Ponavadi imajo štiri. "Zakaj bi bil ti boljši," mu pravi. Prav ima. Robčki so bili znamenje naklonjenosti deklet. Tudi ljubezen bi se dala meriti z njimi. Zaradi nje pa se je zgodilo marsikaj. Tudi kak kurent je za vedno obležal v snegu.

Kurente dela že več kot trideset let, jaz pa sem mislila, da le od takrat, ko je šel v pokoj. "Kje pa. Nekoč sem si zaželel imeti kurenta in sem ga naredil. Ko ga je videl znanec, je bil nad njim navdušen, zato sem naredil še njemu enega, da ga je nesel s seboj v tujino. Tako se je začelo. Nikjer se nisem učil te obrti. Nekoč sem poskušal slikati na steklo, pa z izdelki nisem bil zadovoljen. Te spretnost imaš, ali jih nimaš. O kurentu sem prelistal kar nekaj literature in se pozanimal pri izvoru, v Markovcih. Enkrat sem bil celo kurent. Groza! To je res le za mlade in močne moške."

Pri svojem delu naravnost uživa. Kurente ima rad. Podobni so si, vendar vsak drugačen. Vse, kar nosijo in iz česar so, je del narave. Če bi mu bilo dano vdihniti jim življenje, bi mu bili zagotovo zelo hvaležni. Koliko jih je naredil?

"Ne vem, ne štejem. Še ko sem bil obrtnik, sem grozno sovražil statistike. Res sem imel nekaj časa obrt, pa sem obupal. Vedno več je bilo treba narediti za državni žakelj. Dokler je bila to deficirarna obrt, je še šlo, ko pa smo začeli iti v Evropo, je bilo vsega konec. Kar naenkrat ni bilo več olajšav za domačo in umetno obrt. Ko doktor etnologije Janez Bogataj govori o tem v parlamentu, se mu smeji. Seveda oni, ki vidijo samo računalnike! Vsaj njegova beseda bi morala nekaj veljati, kadar gre za slovensko kulturno dediščino. Domača obrt izginja. V tujini pa jo znajo ceniti. V bližini imamo znanega pletarja Brega. Zakaj ne bi mogli imeti šole pletarstva, če imamo npr. diplomiranega strokovnjaka za lončarstvo? A ni sramota tudi to, da naši kurenti zvonijo s tujimi zvonci!"

O zvoncih bi gospod Janez lahko razlagal ure in ure. Predvsem o tistih, ki jih izdeluje on. V času mojega obiska sta stala na mizi dva kurenta: v črnem in belem kožuhu s tako prepričljivimi zvonci, da se je demonska moč ob njihovem zvonjenju kar prikradla v prostor. "Ampak najboljšega še nisem naredil," je bil ob mojem navdušenju kritičen do svojega dela, čeprav jih je naredil že okoli deset tisoč.

Blaževi oz. Janezovi zvonci niso tako enostavni kot je videti, kajti z njimi se da odzvoniti marsikatero melodijo. "Pred vami je človek, ki dela tudi glasbene instrumente," je presenetil portoroško srečanje učiteljev in profesorjev, ko jim je razlagal o svojem delu. Ko so začudeni ugibali, katerega od instrumentov dela, jim je z osmimi zvonci odigral, ali bolje rečeno odzvonil, Na planincih in požel velik avplavz.

Na mizi so že čakale noge za majhnega in večjega kurenta. Roke, noge in kar je lesenega na kurentu, izdeluje iz lipovega lesa. "Lipa je zelo gost les in se suši kar pet let. Pred kra-

tkim sem dobil čudovit les pri znancih in sem preskrbljen kar za nekaj let. Kože kupujem pri kožaju v Sloveniji. S sirkovimi metlami se založim na Katarininem sejmu. Za jurja dobim tri: dve za ženo in eno za mene, da imam za kurentove brke", se pošali in pohvali ženo, ki že vsa leta plete gamaše za kurente. "Ja, brez ženske roke, še kurenta ni" Aleksandra Blaža poznajo tudi na trgu, kjer mu včasih kar ponujajo fižol: "Vzemite, da boste imeli za zobe". Belega fižola že dolgo ne sadi več doma. Težje pa je s peresi. Teh se ne da kupiti nikjer. "Na Ptuj sem našel tri zbirališča golobov in ugotovil čas, ko spuščajo perje, zato hodim tja in jih pobiram." Verigo, s katero je kurent opasan, izdelava sam in jo primerno postara. Rogove zašije iz usnja in jih napolni z ovseno slamo, ker ima ta posebno čarobno moč. Vse šiva na roko.

Nehote pogledam dlani in prste, ki jih rad sklene v naročju, če seveda ne kadi. Drugega za drugim prižiga. "Preveč," pravi.

Pogovor nadaljujeva v družbi gospe Blaževe v dnevni sobi, kjer se mi pogled ustavi na steni s slikami. Kakor, da sem prišla v galerijo. "Hinko Smrekar, Vaupotič (st), Slapernik," mi našteva imena slikarjev, ki so se že davno zapisali v slovensko zgodovino umetnosti.

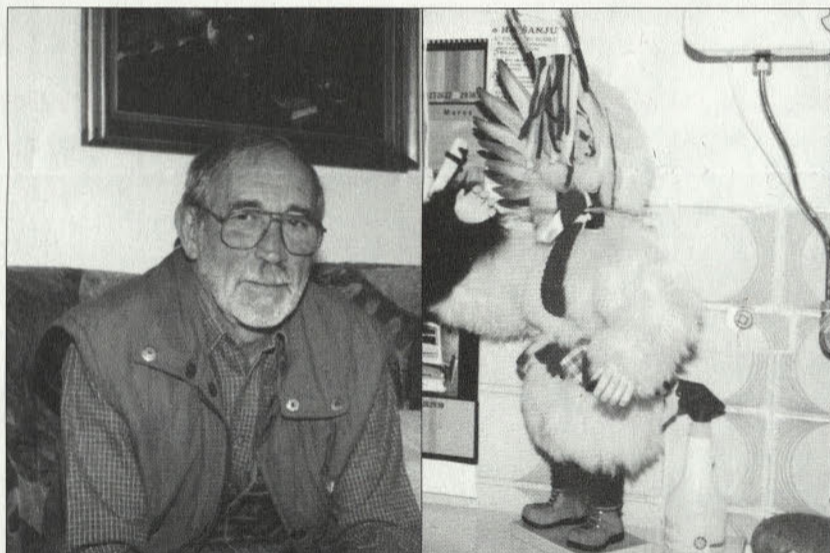
Odkod, hočem vprašati, a me prehitijo z odgovorom: "Oče je bil sicer mesar po poklicu, a velik ljubitelj umetnosti." Slike in ljubezen do umetniških del in vsega, kar je lepo, oboje je torej podedoval po njem. Pri Blaževih imajo tudi Ošlovnika, Lugariča in Žoharja.

Gospod Janez je odličen pripovedovalec. Govori v značilnem ljubljanskem dialektu, kot da je komaj pred dnevi prišel na ta konec. Le besedica "toti" ga izdaja in verjeti mu je, da je od tega, ko se je znašel v Kidričevem preteklo že 48 let. "Hudo je bilo, posebno, ker sem tukaj pristal po kazni." Delal je v velikem podjetju, ki je imelo montažo po vsej Evropi. Vsaka napaka je bila kaznovana s premetitvijo. "Okoli štirideset nas

je prišlo in tukaj so nas imenovali ljubljanski promenadni levi. Kako daleč je bil Ptuj; odročna kmečka provinca. Vsak, ki je bil doma čez Savo proti Gorenjski, ali od Zaloga naprej, torej dve postaji od Ljubljane, je bil kmet. Naj mi ne zamerijo. Tako smo razmišljali takrat. Pa ne dolgo, vsaj jaz ne. Nisem se vrnil v Ljubljano, čeprav sem imel priložnost. Najbolj srečen sem tule doma. Posebno všeč so mi preprosti ljudje. Ženin stric tam pod Bočem naprimer pogleda na goro in reče, ko bo do tam zeleno, bomo sadili nizek fižol. In to je najbolj res. Ne zapravlja denarja za svetveni koledar, ampak sledi preizkušnim napotkom, ki grede iz generacije v generacijo. Rad imam tudi mlade. Veliko jih pride k meni. Zadnjič sem se dolgo pogovarjal z nekim mladeničem in ko je odhajal, sem na njegovi posetnici, ki mi jo je dal, prebral doktor. Pa nič ni bilo videti Tako preprost, fejest fant. Moja generacija pa je to zelo pudarjala. Meje so bile zelo jasno zarisane. Kolikokrat sem slišal, in še: jaz sem intelektualec. Ampak povem vam, da se to ne meri z razredi, koliko jih imaš."

In kaj dela, ko ne dela kurentov? "Uživam! Ampak tako kot sem prvo leto, ko sem šel v predčasni pokoj, ne bom nikoli več. Naenkrat nič več suženjstva, ki se je začelo že v prvem razredu in nadaljevalo do šefa in podšefa in nadrejenih ter podrejenih in stalna borba s časom... Boste videli, prvo leto je najlepše. Sedel sem na balkonu in gledal na uro, ko bi moral v službo. Kakšen užitek! Nekoga pa to prizadene. Mene ne. Znam uživati! Zdaj vstajam kar zgodaj, pa mačka nafutram, kavico spijem, potlej pa začnem delati. Po kosilu pride moj čas za počitek. Nikamor se mi ne mudi. Sem že toliko star in se bojim, da bom kaj zamudil! Naprimer sončni zahod, ali kako začnejo gnezdit grlice, kdaj kostanj zacveti, kako se odpirajo številne cvetice na vrtu..."

Vera Peklar

Košarka

V zlati sredini

S tekmami play off-a smo končali letošnjo rekreacijsko ligo v košarki. Naša ekipa je v končnici odigrala še štiri tekme za mesta od 5 do 8. V prvih dveh tekmah smo igrali proti ekipi Dornave. Za obe tekmi bi lahko strnil: Dober prvi polčas, slab drugi. Po drugi strani pa je bilo težko zagotoviti maksimalno motivacijo v ekipi, kadar si za nianso boljši, saj lahko igra celotna ekipa, pa tudi zmaga ni bila vprašljiva. Na koncu zmaga ravno za toliko, kolikor je bilo potrebno.

V drugih dveh tekmah smo imeli za nasprotnika ekipo ŠD Ptujška Gora, ki je tudi v predhodnih dveh tekmah odpravila ekipo ŠD Majšperk. Ekipa ŠD Ptujška Gora je po mojem mnenju najugodnejše presenečenje letošnje lige, saj je od lani precej napredovala. V prvi tekmi smo precej nihali s svojo igro (ekipa ni bila kompletna), tako da lahko priznam, da smo se srečno izvlekli iz -20 na samo -9 košev zaostanka na koncu. Tako je ostalo upanje za drugo tekmo. V povratni tekmi smo pokazali "zobe" (kompletna ekipa). Nasprotna ekipa je bila enakovreden nasprotnik samo v prvem polčasu, tega so celo dobili za 1 koš. V drugem polčasu pa smo prestavili v višjo prestavo in dokazali kvaliteto. Niso izdržali psihološkega pritiska, da morajo braniti "samo" devet košev prednosti, ko je naša razlika naraščala iz minute v minuto. Na koncu plus 18 za nas in osvojeno skupno peto mesto.

V finalu sta se zasluženo pomerili ekipi Oračev in Veteranov, ki sta osvojili v svojih skupinah prvo mesto ter v polfinalu gladko z 2:0 odpravili nasprotnike. Finale za sladkokusce, tekmi zelo izenačeni, vendar se je jeziček na tehtnici obakrat prevesil na stran Oračev (prevladala je mladost in daljša klop) in zasluženo so si "priorali" naslov prvaka lige.

V malem finalu za tretje mesto sta se "udarili" ekipi Policije Ptuj in ŠD Kidričevo. Ekipi sta zmagali vsaka po

enkrat, vendar je zaradi boljšega koš količnika skupno zmagala Policija.

Za sedmo mesto je Dornava premagala dvakrat ŠD Majšperk, za deveto mesto pa ŠD Cirkovce dvakrat ŠD Podlehnik.

Rezultati play off-a:

TALUM : DORNAVA
DORNAVA : TALUM
53:46 (30:14)
67:69 (26:47)

TALUM : ŠD PTUJSKA GORA
ŠD PTUJSKA GORA : TALUM
67:76 (34:44)
58:76 (32:31)

Končna lestvica rekreacijske lige v košarki:

1. ORAČI
2. VETERANI
3. POLICIJA PTUJ
4. ŠD KIDRIČEVO
5. TALUM
6. ŠD PTUJSKA GORA
7. DORNAVA CENTER

8. ŠD MAJŠPERK
9. ŠD CIRKOVCE
10. ŠD PODLEHNIK

Lestvica najboljših strelcev lige:

1. KOLARIČ JOŽE (POLICIJA)	462 košev
2. KOSTANJEVEC BOŠTJAN (VETERANI)	332 "
3. HOJNIK EDI (ŠD KIDRIČEVO)	279 "

Za letošnjo rekreacijsko ligo lahko mirno trdim, da je po kvaliteti ekip dosti bolj "močna" kot lani. Pa to ni izgovor za naše doseženo "samo" peto mesto, ampak dejansko, saj je v ligi sodelovalo kar veliko število bivših aktivnih igralcev. Z malo sreče bi lahko posegli tudi višje...

Na koncu velja zahvala vsem sponzorjem, ki so nam zagotovili sodelovanje v rekreacijski ligi. To so bili: Talum, Skei Talum-a, Silkem, Revital, Stanalum, Lego - A, Storal, Vargas - Al, Intra Exip Eurocast, Alin, Plesko in Pralik.

Športni pozdrav!
Radko Hojak

Tenis

Lepo vreme vabi na igrišča

Ljubitelji tenisa ponavadi nestrpnost pričakujemo lepo in suho vreme, ko lako pričnemo z igranjem tenisa na odprtih igriščih.

Tenis je zelo popularen šport, s katerim se lahko ukvarjajo ljudje različnih starosti, tako da leta niso omejitve in še vedno drži, da nikoli ni prepozno.

Razveseljivo je dejstvo, da se z igranjem tenisa ukvarja vedno več sodelavcev in sodelavcev v naši družbi.

Že nekaj let obstaja v družbi TALUM teniška sekcija, ki dokaj aktivno deluje. Vodstvo sekcije se v začetku leta sestane in pripravi program aktivnosti za prihajajočo sezono. Tako je bilo tudi letos. Naj vam jih predstavimo.

Vrh sodelovanja in druženja dosežemo na turnirjih:

1. prvomajski turnir posameznikov in letos upam tudi posameznic. Ta turnir bo predvidoma prvo soboto po praznikih, če pa bo vreme neugodno, pa drugo soboto po praznikih.

2. tradicionalni turnir parov v mesecu septembru v počastitev tovarniškega praznika. Turnirji se igrajo na igriščih TK Kidričevo.

V okviru sekcije je bila ustanovljena tudi ekipa TALUMA, ki sodeluje v Ligi Poetovio od leta 1996 z dokaj solidnimi rezultati.

Zraven igranja v ligi smo si v program zapisali, da se srečamo z drugimi teniški cen-

tri na prijateljskih turnirjih in sicer s TK Kidričevo, TK Ptuj, TK Podvinci in drugimi.

Želel bi poudariti, da se na takšnih druženjih srečamo sodelavke in sodelavci, ki se morda redkeje vidimo, čeprav smo zaposleni v isti družbi. Mislim, da je igranje tenisa ena tistih športnih smeri, ko dejansko lahko združimo zdravo s koristnim.

Teniški pozdrav!
Ivan Mazera

Iz Vitala

Zdrava prehrana, rekreacija, letovanja

Delavnica za pripravo zdrave prehrane

V Vitalu verjamejo, da veliko bolezni nastane zaradi nezdrave prehrane, zato so v aprilu organizirali delavnico o pripravi zdrave prehrane, ki jo je vodil mojster kuharstva s srednje šole za gostinstvo in turizem Janez Štrukelj iz Maribora.

“ Za cilj smo si postavili nenehno izpopolnjevanje zaposlenih in pripravo hrane na osnovi zdravega načina prehranjevanja. Hrana je lahko najboljše zdravilo in naše recepture oziroma priprave hrane, vključno z malicami, slonijo na tem izhodišču. Nabavljamo kontrolirana živila in hrani ne dodajamo dodatkov oziroma uporabljamo svežo zelenjavo. Za nas je hrana terapija. Veliko bolezni se da pozdraviti z ustreznimi dietami.

Danes verjamemo, da je hrana dobra ali slaba, zdrava ali

nezdrava. Veliko artiklov je “škodljivih”. Kitajsko učenje o prehrani išče druge poti in ne govori o zdravi ali nezdravi prehrani, ampak o preveč ali premalo. Vse, kar v preveliki meri vnesemo v svoje telo, je škodljivo. Uravnovešenje pri prehrani je osnovno vodilo kitajskega razmišljanja o prehrani. Najbolj pomembno pri prehrani je veselje do hrane, ljubezen do živil in zavedanje, da s prehranjevanjem ne umirjamo samo naše lakote, ampak hranimo celoto: dušo in telo. Mi zahodnjaki pa razmišljamo analitično in hrano razčlenjujemo na njene sestavne elemente kot so: ogljikovi hidrati, maščobe, beljakovine, vitamine, minerale...

Pravilno dojeti in razumeti pomen prehrane je začetek zdravljenja in konec bolezni povezanih z napačnim načinom prehranjevanja.” je povedala direktorica Vitala Antonija Krajnc.

“Prenehajmo se starati” je končal svoj nagovor zbranim na degustaciji mojster kuharstva **Janez Štrukelj** in odprl

posode z vablivo dišečo hrano tudi zato, da bi morda že jurti začeli o hrani razmišljati drugače. Ne le o mesu, ki je že z dodatkom popra in soli čudovita jed, ampak tudi o žitaricah, semenih in stročnicah... Poudaril je, da Slovenci pojemo v povprečju kilogram mesa na dan, kar je mnogo preveč za naš organizem. Bolj vitki in zdravi bomo, če bo na našem jedilniku večkrat brezmesna hrana. Šest do sedem dekagramov žitaric nadomesti šestnajst dekagramov mesa, je poudaril gospod Štrukelj.

Zahvalil se je ekipi Vitala, ki je pod njegovim vodstvom pripravila vrsto dobrih brezmesnih jedi. Ste že kdaj poskusili ajdove štruklje s koruzo, ali špinačo, ste palačinke nadedli s kosmiči in suhim sadjem, ste mlade bučke nadedli s kruhom in kašo, ajdovo ali proseno? Si kdaj privoščite lečo, piro, vam je všeč komarček? Poskusite. Fantastično je.

Letno kopališče

Bliža se pomlad in tudi do poletja ni daleč. Letno kopališče pa je potrebno večjih vzdrževalnih posegov (barvanje bazenov ali posebna plastična prevleka, ureditev strojnice, ogrevanje vode, nakup otroških igral...) Za finančno pomoč so zaprosili tudi občino Kidričevo. Če tudi od tam ne bo odziva, se bojijo, da bo letno kopališče letos ostalo zaprto.

Dopust na morju

Za letovanje v počitniških kapacitetah Taluma so dobili 201 prijavo zaposlenih. Od tega je 91 prijav za Červar in 110 za Nerezine. Možnosti letovanja so za 36 prijavljenih v Červarju in 45 v Nerezinah oziroma za 81 prijavljenih. Več kot polovica prijavljenih ne bo mogla letovati v navedenih enotah, zato so pripravili dodatno ponudbo. Predvsem priporočajo letovanje v Savudriji v počitniškem domu Palome iz Sladkega vrha.

Priznanje

V letu 1998 je družba Vital dobila občinsko priznanje za najlepše urejeno okolje

Bela štoklja - ptica leta 1999

Pride dan

Časopis družbe Talum. Naslov uredništva: Talum, d.d. 2325 Kidričevo, Tovarniška c. 10, telefon: 062 7995-112, telefaks: 062 7995-139. Izhaja mesečno v nakladi 2500 izvodov. Glavna in odgovorna urednica: Vera Peklar. Sodelavca: Darko Ferlinc in Ivo Ercegovič. Fotografija: Stojan Kerbler, Darko Ferlinc, Vera Peklar. Fotografija na naslovnici Stojan Kerbler. Računalniška obdelava: OK repro studio, Maribor. Tiskarna Bezjak, Maribor.

Po mnenju Urada za informiranje sodi časopis ALUMINIJ med proizvode informativnega značaja, za katere se plačuje 5 odstotni prometni davek.